

Излази сваке седмице
на читавом табаку.

Претплата, огласи и до-
писи шаљу се уредниш-
ву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је. листу:
на годину 4 фор
на по године 2 „
на три месеца . . . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ
КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

ПОЗИВ НА СВЕ ХРИШЋАНСКЕ НАРОДЕ У ЕВРОПИ.

Браћо, свуда је допро глас невоље што снађе си-
ротињу Херцеговине и Босне; па и до вас је допро
одјек тужних гласова, којим српски народ у Босни,
Херцеговини и Старој Србији ваније за помоћ у ве-
ликој погибији својој.

Овај витешки — но варварском отоманском силом
потлачени народ кроз дуге векове сносио је све муке
и патње, као што су трпили и мученици хришћани
од незнабожаца. Све што је зверска ћуд турска мо-
гла пожелити, и дивља душа њихова смислити ради
уништења православног словено-српског народа на
балканском полутоку, — све је то као бујица изли-
вано над главом јадне турске раје, која у очајању
више пута устајаше да се брани, али не успеваше
за то, што непријатељу помагаше Јевропа, те због
тога сиротиња и изгуби веру у правичност Јевропе,
а сачува још само, као светлуцање мртвачког кан-
дила наду на милост божју, и уздање на своју
срећнију и слободнију браћу у Србији и Црној
Гори.

Доиста и сињи би камен проплакао од тешких
и нечувених јада и невоља у Босни, Херцеговини и
Старој Србији! И зар вама, браћо да ређамо и при-
знамо та зла, те грозе и ужасе, кад их у крупним
потезима назалите обележене у путничким причама
по дивљачким африканским пределима.

Хоћете ли, да вам их само неколико поменемо што
се до скоро, па и данас, на очиглед просвећене Је-
вропе догађају? Глобе и намети свакојаке врсте до-
тераше рају — некадашње господаре земље до прос-
јачког штапа. огулише је до голе душе и то не само
сада но и у обично мирно доба, те је већ с тога
више пута тражила спасења у бежању и расеља-
вању. А убијства, апшења и дугогодишња робија у
мрачним подземним тамницама „где се легу змије и
јакрепи,“ безчашћење жена и покољ нејаке деце на
материнским грудима — то су појаве и догађаји у
Босни и Херцеговини на дневном реду.

Али о ужаса! Ево недела што их ни зверови ни
сами дивљаци неби учинили. Турци у Босни и Хер-
цеговини у другој половини 19. века, у пркос хриш-
ћанској цивилизацији и на очи Хришћана силних и
моћних у пркос сваком људском осећању, набијају

живе људе на коље, и живу рају привезују на ражањ
и неку, па кад овим до очајања доведена раја ус-
таје, можда последњи пут, на оружје да учини крај
својим патњама или да јуначки изгине, — онда зар
остали силни и просвећени хришћански народи да
ћуте?

И зар овај мученички српски народ у Босни и
Херцеговини и Старој Србији није заслужио у својој
несрећној судби колико толико исто учешћа колико
и Јелада, кад је оно пре 50 година притеклоше у по-
моћ Инглеска, Француска и Русија? Српски је народ
више него ма који други издржао борбе бранећи Је-
врону од силне отоманске поплаве. Српски је народ ве-
ковима проливао крв своју на свима пољима, где се
за хришћанску просвету и древу водила борба противу
варварства.

Сетите се браћо и сестре — уживајући срећу и
слободу у мирној својој земљи — свију тих околно-
сти! Сетите се и покрените се на учешће у нашој
грдној несрећи било у име заједничког словенског по-
рекла, било у име хришћанства и свете православне
цркве, било на последњу у име човечанства!

Српски је народ Босне и Херцеговине одсудно у-
стао на оружје, да или извојује себи народну сло-
боду — и човечанска права своја или да јуначки
изгине и да се сахрани под развалинама своје домо-
вине. А међу тим док се борба не сврши, сваки дан
гину стотинама његових најбољих синова, а хиљадама
рањеника и нејачи кука и тражи склоништа у шуми
или на туђем земљишту у Србији Црној Гори и Ау-
стро-Угарској. Помозите браћо, помозите као срећна
истина деца хришћанске слободе и просвете!

Вама се браћо обраћамо, који имате осећања спрема
сиротиње, који желите добро невољној својој браћи
које боле срце за браћу, која се очајнички излажу да
спасу себе од уништења: Похитајте и то што скорије
ко и чиме може, у помоћ. Похитајте док их душмани
нису огромном силом сасвим утаманили! Похитајте и
пружите братску руку помоћи, јер што је за борце
тих крајева турска сабља, то је за старце и нејач
по планини и туђим земљама оштра зима која на-
ступа и одсуство залогата хлеба. Љубав хришћанска
према човеку и спрема целог човештва у онште иска-

живала се, мимо политике у све векове и у сва времена и у разним видовима добротворства и сачувствија јер је то налагало хришћанско милосрђе. Нека вам особито сада буду на уму речи спаситељеве: „све

што учините ма коме од младе браће моје, то сте учинили мени“.

Председ. међунар. комитета за сиротињу,
митрополит српски

Михаил.

БРАЋО, ТРГОВАЧКА ОМЛАДИНО!

Ево пуна три месеца како се браћа Херцеговачка против угњетача своје вере и народности боре, како бој свети бију оставивши за собом децу и жене, који голи и гладни без одела и хране у посестрими Црној Гори и осталим покрајинама прибежишта нађоше; они вапију и моле родољубе и српску браћу да им бедни у невољи помогну јер што имадоше оставише у свом завичају, које им је „азијатска чорда“ пограбила и понарила тако да им данас гола душа у измученом телу српском јошт остала је, којој одела и хране нужно је да бедан живот одржи. Ја мислим да смо и ми дужни том братском позиву српски јунака да се одазовемо и да на нас као и сву осталу браћу и господу један део тог жарког родољубља припада да нашој пострадаој браћи у овој вељој невољи и нужди руку помоћи пружимо. Код нас нема браћо изговора јер је сваком могуће штогод према снази да приложимо; нами још није онај терет за вратом који нам престоји.

Колико су се пута образовали одбори за поједина увесељења где је увек лена крајцара пала, зашто и овом приликом не би показали да смо доиста свога позиву као ваљани Срби свесни па да одборе установимо или како је ком могуће скупљене прилоге на уредништво овога листа пошаљемо. Најбоље би било кад би у сваком месту по један ил два брата истакли се, који би одма скупљање прилога преузели, јер је брза помоћ нужна.

Касније ће све на јавност изаћи и видеће се што је свесна тргов. омладина на олтар ослобођења браће наше у Босни и Херцеговини приложила.

Пун уверења да ће ова опомена добро уважена од браће тргов. омладине бити и да ћемо резултату у јавности с поносом поглед свој обратити моћи.

У Новом Саду септембра 1875.

Ј. Р—ћ

трговачки помоћник.

ВОЂЕ У ХЕРЦЕГОВАЧКОМ УСТАНКУ.

Ми смо у овоме листу донели неке белешке о вођама усташким, но то беху кратке и не о свима. Сада смо у стању то у нечем да попунимо. Пре свега рећемо неку у опште о тим вођама. Многи између њих потомци су стародревних и знаменитих кућа у Босни и Херцеговини. Наскоро после несрећне битке на Косовом пољу г. 1389, основан је на развалинама српскога царства турски пашалуџ, та несрећа снашла је год. 1463 и краљевство босанско. Ниједуго по томе слабо војводство св. Саве, тако се из почетка звала Херцеговина, кадро било у савезу с Требињском кнежевином, под немоћним потомцима Херцега Стефана Павловића, одолети Турској. Војводство то пало је год. 1483. под јарам турски. Већи део јачих поседника земаља, тако звана властела и племићи који су били српска аристократија (госпоштина, племство) примили су ислам да сачувају своју земљу. Неки од тих одадника задржали су своја стара имена, као: Бранковићи, Ковачићи, Тодоровићи, Филиповићи, Бабићи, Боснићи, Крешојевићи, Скорбовићи, Твековићи, други су прекројили своја имена на турски као: Јаблановићи у Сулејманпашчиће, Пуцићи у Ченгиће, Рајковићи у Џенетиће.

У босанском манастиру Крешеви има књига у којој су грбови разних босанских стародавних „властелина“ за коју се говори, да је препис из књиге грбова

још од времена краљевства босанског. У Босни и Херцеговини има ага и бегова, који с колена на колена предавали су писмена некадашњих српских и босанских краљева, они приписују тима старинама особито тајанствен значај и крију их од европских путника. Они се уздају, да им та писмена могу од користи бити, ако до преврата дође. Босански бегови држе, да ће доћи време, када ће они крст на се а прасе предасе и ићи у цркву, као што им и прамдедови идоше. У Херцеговини властела многа се потурчила и напустила своја старинска имена, то су Милорадовићи, од којих долазе и они у Русији, Лолићи, Кузманићи. Други су се одселили у Хрватску, Далмацију, Славонију, Угарску и Црну Гору, као што су Хераковићи испод горе Његуша, од којих је проистекла садања црногорска кнежевска лоза. Многи су опет остали у Херцеговини као што су: Зимонићи, Павловићи, Љешевићи, Караџићи, Војовићи, Перовићи, Љубибратићи (Балордићи), Кнежевићи, Даниловићи, Вукаловићи, Радовићи и т. д. Из много ових кућа старешине вође су данашњег устанка.

Главни вођа је читавог устанка војвода поп

Богдан Зимонић.

Кућа Зимонића здраво је позната у Херцеговини и стара. Она је из Гацког и чланови њени увек су би-

вали кнезови, то јест вође и старешине племена и код самих су Турака у великој важности били. Но ови се не освртаху на то, него при сваком изливу му-сулманског беснила Зимонићи су први, као кнезови морали трнати и осетити терет турског јарма, пошто су они одмах скочили на обрану својих. На њима се и искаљивало беснило херцеговачких изрода и Му-сулмана. Заслуге куће Зимонићеве врло су важне. После смрти Луке Зимонића године 1780. када су Турци строго забранили хришћанима зидати нове и поправљати старе цркве и звонике, син кнеза Луке, Јован Зимонић, отишао је сам из Гацког у Цариград и измолио од Султана ферман, те је сам сазидао у Гацком преву. После тога Турци су све наваљивали на кнеза Јована и напоследку им је испало за руком, да га дозову из Гацког у Травник, где су тада седели босански везири. Тамо су га и убили. Кад њега не беше више Турцима је лако било овладати читавим Гацком. Тако је остало до Исмајил-Ченгић-аге, када је порастао уплив Аћима Зимонића. За Аћимом дошао је г. 1852 његов син Богдан, поп, који је још у младости одликовао се храброшћу и мудрошћу тако да је задобио за се не само народ, који га је изабрао, него и Али-пашу Ризванбеговића, који га је потврдио. После војне црногорске године 1851—53 пону Богдану изашло је за руком, да измоли амнестију, опрштај, у Црну гору пребеглим Гачанима. Сам он доспео је године 1859 турскога затвора, што су Гачани упалили у Крстацу неколико турских кућа. Кнез црногорски Данило израдио је, те је ослобођен био, но није дуго живио у слободи, јер године 1860. Дервиш паша, тадашњи главни заповедник турске војске у Босни и Херцеговини наново га је бадио у тамницу у Мостару, где су га уз стену прикована држали. Но црногорски кнез Никола заузме се за њега. Богдан

буде ослобођен заузимањем кнежевим и руског конзула у Мостару Безобразова. У време херцеговачког устанка год. 1861—62 поп Богдан предводио је своје храбре Гачане у бојевима код Пиве, Дужи и код Никшића. После црногорске војне 1862 г. када је Гацко подпало под турску силу поп Богдан живио је у Црној гори и кнез Никола врло га је лепо пазио. Кад је плануо садањи устанак у Невесињском округу, поп Богдан живо се заузео за исти, Постављен буде за вођу Гачанима, који на позив његов латише се оружја. С њима је освојио Метохију, Гацко, јаку турску тврђавицу Крстац и неколико турских караула, Корито, Црницу и др. На састанку у Косијереву изабран је за главног вођу свију усташа. Његова чета налази се у центруму Херцеговине, заузимајући друмове с једне стране међу Гацком и Никшићем, с друге стране међу Крстацем и Билећем, где страшна зулума Турцима враћа, прекинувши им свезу међу Никшићем, Билећем и Дабром. У Богдана су четир сина: Стеван, Ристо, Аћим и Јован.

Пону Богдану има око 56 лета. Он је кренак и силан, висока узраста, има црне власи, само му је густу браду седина проредила. Држи се скромно но тихо говори, тако тихо да га на жалост они што га слушају, не могу разумети. То је на сваки начин, остало од тихог читања молитава. Игра и песма његова уз гусле одавна се прославила. Народ се сакупља око њега, рони сузе или кинти од гњева слушајући његове прекрасне песме о славној борби Црногорској о војводи Мирку и владици Петру. Дивно је гледати, како гору његове црне очи када пева седећи око ватре са својим народом, који га као жедан слуша. Тај народ зна да је поп Богдан много претрпио за њега за њега је ишао он у квргама у турске тавнице.

СЛИКЕ СА БОЈИШТА ХЕРЦЕГОВАЧКОГ.

„15. о. м. рано из јутра, пише дописник бечких новина, што се зову Тагблат (Дневник) сретнем ја у Дубровнику на Страдану мога побру из манастира Дужи Рада Бајковића. Да богме да није прошло без „у бело се пољубише лице“ и „питаше се за јуначко здравље“, јер тако побре раде. Раде Бајковић преповеди ми по томе све шта је доживио од како смо се растали из Дужи 18. аугуста, на ређајући ово оно дође и на сукоб с Турцима 12 о. м. између Дријена и Манастира. Али пре него што је почео о томе причати пређе преко јуначког му лица облак грдне туге. и кад га ја запита, шта се то догоди, одговориће ми:

„Побратиме, сунце моје, немој ме оставити. Бога ми, тако сам пун жалости, као читава војска једна Пиши једну суплику, тужбу, као што ћу ти казати, па пошаљи у твоје новине, нека читав свет зна шта учинише Раду Бајковићу. Оћеш ли, драги побратиме?“

„Оћу“, одговорих му.

По томе сврнемо у једну кафану и ту ми изређа своју суплику Раде Бајковић овако:

„Војска Пека Павловића и Мије Љубибратића стајала је између Дријена и Манастира. Око мале ужине јави Маша Микуловић поглавару Ради Бајковићу: Ево Турака! Одмах скочи Раде Бајковић, узде неколико добрих јунака — осталој војсци неказа ништа, ама баш ништа — па пође јуначки напред говорећи: Сложно браћо напред, ма се невратили! У том наиђе и на Мицу и Павла Даковића са неколико друга, па пође с њима на друм и ту им рече: Ко је Србин и српскога рода, ајде напред, земан дође да Турке истребимо. И Мица и Павле опалише на Турке. Али морадеше се натраг повући. Раде остаде сам са својим друговима. И Рада подвигну за Павлом и Мицом: „Еј ви госпоцки синови, куга вас поморила и зуби вам искочили, останите, помозите!“ На то прискочише неки Зубци, али њихове кременаче непоплашише Турке. Него Рада удара пушком, која непрестаје гр-

мити и ватру бацати (острагуша) и сваки итац разгања Турке. Али уједаред нестале му муниције. Онда он оде Мији Љубибритићу и рече му, брате господине, дај ми барута! Но Мија му недаде, а имао је. Ту се разгњиви Рада. И оде Пеку Павловићу, пољуби се шњиме и рече: С Богом брате, господине, ја идем својој кући! Кад је то чула војска Пека Павловића а она повика главарима: Недајте Ради да одлази иначе ће вас ђаво однети. Али ни на то се неповрати Рада, он оде говорећи: Збогом браћо ја нејдем кући, него ја идем моме господару, кнезу Николи, и што ми заповеди то ћу чинити. Збогом, моја драго браћо и сузе му облише јуначко лице“.

Тако ми причаше Раде.

Ја немогах да га измеђ осталог занитам, није ли он из Жупе у Боци Которској из Грбаља, као што ми је у манастиру Дужи приповедао.

— „Ја, бога ми јест.“

„Па како је то, зар је кнез Никола твој господар?“

„Бога ми, јесте он је мој књаз!“

„А наш Цар?“

„О, и томе сам ја летос, кад оно бијаше код нас у Жупи, дао једну суплику (молбеницу) одговори ми Рада живо и још живље продужи: А и ти би побратиме, кад дођеш у Беч, могао погледати, шта је наш

цар на моју суплику наредио. Још до сада не добих одлуке. Хоћеш ли?“

„Кад би могло бити, драге воље, Раде, али ко је управо твој господар, наш цар или кнез Никола?“

„Обојца, обојца, побратиме, наш цар и мој књаз. Наш је цар далеко, у Бечу; а мој књаз је на Цетињу, неколико сати хода, ја морам њему, па што он заповеди, ја ћу то чинити.“

„Но ти би могао другчије си много лакше помоћи, јамачно ће ти Пеко Павловић дати џебане, колико год хоћеш.“

„Не, не, Мијица нехтеде ми џебане дати. Ја се на то морам кнезу тужити. Што ми он заповеди, ја ћу чинити. С Богом побратиме, добри, драги побратиме, с Богом, с Богом!“

„С Богом Раде,“ одговорих му ја.

„Него не мој заборавити, побро, да разгледиш у Бечу, шта је цар на моју суплику наредио. С богом, с богом!“

И Рада Бајковић одперјаша у пркос шездесет година својих и мало сабијеног потешког тела, правећи широке кораке, јер је морнар био, да се у Гравози увезе за Котор, па да се потужи „своме књазу“ на неправду што му је учињена.

Усред највеће збиље ето и догађаја једног са боишта, који човека мало разгаљује.

РАДЊА АРХИДИЈЕЦЕЗЕ ШКОЛСКОГ ОДБОРА.

седница од 18. септембра.

Присутни: Г. Стојшић подиред. г. др. Натошевић, Моловић парох Врднички, Николајевић Васа капелан голубиначки, Павловић из Карловаца, Живановић професор. и Кунусаревић бележник.

1. Председник шк. одбора из Лединаца пријављује да је за учитеља изабран Миросављевић тамошњи привр. учитељ — избор се уништава пошто је било боље квалификовани компетентата.

2. Председник верски јавља, да је тамо за привр. учитеља изабран Аркадије Драгојловић. — Узима се на знање.

3. Пошто је Јосиф Беличевић учитељ у Беркасову испит учитељски у Сомбору положио — вис. шк. савет изда ће му декрет; из исти разлога и Гаври Животићу учитељу у Осеку издаће се декрет.

4. Пошто је Баковљев учитељ румски на свом учитељском звању у Руми зафалио — на његово место за средског учитеља односно поднадзорника наређује се привремено румски учитељ г. Урош Старчевић.

5. По пријави вис. шк. савета — архид. шк. одбор окружницом нареди ће, да се досадањи букварови замену са најновијим букваром г. др. Натошевића.

6. Одсечни начелник богочасти и јавне наставе из Загреба г. Мухић јавља, да се попис за школу способне деце по досадањем начину, док нови шк. закон у живот неступи, учини — ради упутства вис. шк. савету доставити.

7. Њ. светост патријарх шаље 20 екземплара саборског устројства — да се међу члановима поделе.

9. Председник из Шатринаца г. Виктор Рогоулић јавља, да је тамошња општина шк. зграду набавила и да је течај за учитеља расписала; узима се на повољно знање с тим, да се упита, да ли је и школ. учила наручила.

9. Поджупанија румска шаље извештај лекарски господина дра. Руњанина о стању школа са здравственог гледишта разлагајући, да због неспретних школ. соба, прозора, скамија и т. д. многа деца морају огуравити, ослепити и у опште поболети се — дачим је то овом школ. одбору добро не само познато, него је он од своје стране не један пут у том погледу дотичним пол. властима пријаву чинио, то ће се на исту пријаву с прикладним дописом сл. поджупанији одговорити, у ком ће се разложити, које крив што су нам школе у таком стању.

10. Председник горњо-товарнички пријављује избор учитеља у стари Бановци — потврђује се Светозар Петровић из Бочара, а наизнадно да се овом одбору изборни акт достави.

11. Председник из Буђеноваца јавља, да је општина изабрала односно задржала досадањег привр. учитеља Мрасковића, а одбацила квалификованог компетента Миросављевића — избор се уништава и об-

штина позива, да поново избор по закону обави, иначе ће им се учитељ по §. 68 наименовати.

12. Срески поднадзорник ердевички, Пантелић учитељ из Лежимира поднаша годишњи извештај о стању школе његовог среза — са осталим извештајима прегледа ће га референт Натошевић и Моловић.

13. Председник манђелошки пријављује, да се тамошњем привр. учитељу Живковићу може издати декрет — нек се законити избор обави и записник пошље.

14. Шк. општина прѣ. Крушедола тужи свог учитеља Марића — шаљу се Моловић и учитељ иришки Стојшић да ствар извиде.

15. Поджупанија румска враћа одбору овом допис, гледе повишења плате учитељу гретешком да се м. шк. одбор у Гретегу о тој повишици упита.

16. Председник из Негославаца јавља да је тамо за учитеља изабран Ђорђе Кошевић; да се одбору поднесу молбенице и сведоџбе свију компетената.

17. Председник из Шаренграда јавља да је изабран за учитеља Васа Поповић — потврђује се и издаће му се декрет.

18. Ирњаворцу учитељу у селу Крушедолу издаће се декрет.

19. Пошто је епарх. скупштина попунила у епар. шк. одбору упражњена места, и то са г. др. А. Ро-

гулићем, Васом Ђурђевићем из Осека, Петровићем из Ирига, — то да се исти чланови у идућу седници позову.

20. Пошто је члан одбора овог учитељ каменички Борић у Темишвар преселио се — то се на његово место за члана субституише учитељ иришки Стојшић.

21. Њ. Светост г. патријарх, преко гл. шк. референта др. Натошевића, јавља архид. шк. одбору, да је члана истог одбора, пароха врдничког Стевана Моловића, ради његових заслуга, побуђеним се нашао „црвеним појасом“ одликовати — одбор прима на знање са задовољством и захвалом Њ. Светости.

22. Учитељ из Павловаца Петар Ракић положио је испит за привр. учитеља.

23. Пароху врдничком Моловићу, као окружном заступнику школа у протопонијату карловачко-митровачком, предају се шк. књиге за сиромашније ученике основних школа, и то Читанка I. и II. Псалтири и Часловци, Катихизис, и Историје црквене и књиге за рачуне — приликом овом јавља се свим шк. одборима односно учитељима, да се код Моловића пријаве, колико која школа требала би од ових књига, да би се сарамерно могле поделити. Пријаву ваља као службену ствар „на парохијални уред у Врднику“ под званичним печатом на пошту предати.

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА.“

У Елемиру 20. септ. 1875. У 28. броју „Гласа народа“ од о. год. изишао је један допис из Елемира, у ком се немилеце напада на моју учитељску радњу, па и на мене самог. Да је г. дописник у своим клеветничким редцима додирнуо се само мене ја би му опростио са оним: „незна шта чини“ — али кад се он додирује и онога што ми је најсветије т. ј. мога учитељског рада онда не могу на ино, него морам његове клевете оборити. Г. дописник испочетка — у свом допису — чита лекцију, која се састоји из отрпаних, и без сваког реда туђих искупљених фраза, које се односе на спољашње уређење наше школе и показавши какво је стање наше школе у том погледу баца кривицу на мене као учитеља, није ли то права клевета? у толико већа што ме г. дописник у том истом допису окривљује у ком се позива на школске уредбе, по којима је учитељ најмање одговоран за спољашње уређење школе; што по поменутој уредби једино председнику школског одбора и управитељу у дужност спада, кои не само да није у том погледу своје дуж-

ности вршио, него за све четири године мога учитељовања није у школу ни завирио.

Што се тиче дописничког тврђења да не беше већ три године у мојој школи испита позивам се како на месни школски одбор тако и на госп. Миту Долгу школског референта, кои је прошасте године на мом испиту присуствовао и по томе је наведена дописничкова тврдња проста измишљотина и клевета. Напоменути ми је још г. дописнику да се и против најпростији правила улудности огрешно већ тиме: што у почетку свога дописа сам себи сведоџбу школског пријатеља даје, и — као што сам вели истину на јавност износи, а несме своје име јавно да спомене него се кукавички крије за леђи уреднички.

На завршетку и ја велим јавност је најбољи лек и у том случају кад ваља жигосати све оне, па и вас г. дописниче, кои без сваког повода и узрока друге клеветате.

Коста Торњански,
српско-народни учитељ

ПОДЛИСТАК.

С Е О С К И Н А Т А Р О Ш

(Наставак.)

— А после по ноћи?

— То и то.

— Ево рачунај ово после по ноћи по овом јеловнићу на ћеш видети. И арендаторов син даде натарошу други јеловник.

— Дакле до по ноћи крофне 10 а после по ноћи 15 новчића?

— Да богме, ти кажеш да си био у штампарији, па знаш добро кад слагач ради преко прописаног времена, да му се доплатити мора, и моја слушења ради преко њеног времена, па ви то платити морате, јер по мени не би она толико седла.

Натарош да би од чуда покор начинио, доведе добшара, који се случајно десио у кујни и плати му

да добује у сали но само устма: даје се на знање да су од поноћи крофне 15 новчића а пре поноћи 10, друм, друм, друм.

И с тим је бал завршен. Гости су већ сви спремни били за полазак и оду једно по једно. Натарош, који је тога вечера домаћин на балу био испратио је све редом.

— Баш вам хвала господине натарошу, тако сте нас лепо забављали, ко би то знао, да сте ви тако човек за друштво, видићемо се, заврши солгабилов и поклони се натарошу и његовој гошћи. И милостива госпођа поклони се и оде, госпођица рањеница поклони се, погледа чезнећим погледом на натароша, пружи му руку и додаде: видићемо се!

Натарош узме своју гошћу испод руке и оде онако нобл с нобл бала.

Господар арендатор, кад је приметио, да му тако одлични гости долазе почео се бријати, што бива у три недеље дана једаред, те му брада дође као перје у гущета од три месеца или као бодље ујежа. Бријач је туп био и посао је споро ишао. Морало се ту стискивати уста и бечити очи по сто пута. Тек је у полак једну страну остругао кад му је господар син однео рапорт да гостију нема више од тудета. Арендатор спере у полак сапун и дође онако као кад дере овце у виксовану салу да види јел истина што син рече. Онако неочешљаном, необријаном, надртом, да даш колац у руке па да узмеш протак и засвираш: поиграј мејо, па одмах од себе да помислиш да си прави бошњак, јер о њему не можеш ни посумњати да није прави медвед.

Но срећа што је одмах на поље изашао, а натарош рекао госпођицама, да је то неки вандрокаш, који је фалио намећу, па у штали арендаторовој конајује и да ће казати сину арендаторовом, да то страшило више не пушта унутра, иначе би госпођице у несвест попадале од чуда.

Још и то ваља споменути овде, да ђаци за то нису певали, што је арендаторов син обећао им био вечеру, а кад је видио, да је мало гостију, а он казао учитељу, да их пошаље кући, да вечерају па онда да дођу а овај их послао да не дођу.

Паја Ђулумов опио се, па му украли врулу, али опет за то је оправдао програм господин натарош; он је на питање гостију: зашто се није држао програма, одговорио да јесте; јер рече казало се у програму, да ће бити свирања, играња, певања, говора и лепа српска весеља, па то је све било: свирали су тамбураши, играли смо сви, певали су тамбураши, говорили смо сви, а надам се да смо се и лепо српски својски, провеселили, то је пред полазак свима изјавио натарош и ма да је јутро било рекао им: Лаку ноћ!

Сутра дан се до подне спавало.

Кнез је спремио красну рибу чорбу и кад су се пред зору с бала гости кући крећали замолио је го-

сподина солгабилова да дође с друштвом на киселу чорбу.

Солгабилов је одсео као обично у великој крчми. Газдарица те крчме, од како је, живила је с господом лепо. Ова су њој била обично дужна и за то су морали слушати њена онадања на поједине људе у месту, а осим тога она је још и шокица и тим је већ лојална (gut gesinnt) те је за господу, који су такође лојални то најзгодније место још и с тога што је госпођа крчмарица радо пљувала на образ „рацких девојака.“

Господин солгабилов не би чекао на чорбу, али, кад је споменуо жени и рањеници, која је сестричина женина, да се спремају на пут, рањеница га је запитала: а шта ћу с тим, што сам обећала попиној ћери да ћу јој доћи данас у визиту, што је значило: нашто сам онда рекла натарошу видићемо се. Тетка је подупрла жељу сестричину, и сви су остали.

Чорба беше као да су је аласи с дунавском водом кували, и гости је тако слатко једоше као да су на врх брда Фрушегорског уз Дунаво виноград копали.

И рен и пиринач и печена риба на ражњу све је то тако удешено, да ниси могао доста брзо заливати, као земљу песковиту.

Сви су се већ подобро угрејали а понајвећма господин солгабилов, та он је највећи господин.

Пијаној снаши мили деверци, Солгабилов не може да се нахвали како је кнез честит, што ће рећи како му је ручак ваљан, а и натарошу не може да се начуди тако му се допада: водем вас, вели, као брата свога, — наравно као млађег брата.

Ово је била згода за штурму. Натарош узме чашу дигне је већ се незна по који пут у здравље господину солгабилову, стане ређати врлине господинове, о каквима он ни сновио није, а на послетку спомену како је уверен, да је солгабилов прави Србин и пријатељ српској општини у Н. какав тек може бити, и препоручи општину и даље милости и доброј вољи солгабиловљевој.

— Све, све ћу за ову честиту општинуу чинити, кад такав натарош и такав кнез што у име општине моле, ту нема нећу и што не могу и то ћу учинити.

Сви гости повичу на то амин и живио! да су све гредице пуцале и леп с тавана падао, а пона с учитељем удари во всја тјашкаја; многаја лета.

Док су гости певали, натарош је са солгабиловом нешто шапутао и овај му је непрестано главом повлађивао а баш кад је песма престала а он увати натароша за руку: ево руке неводите бригу, што ви удесите, ја не кварим.

Попа је познао о чему натарош са солгабиловом шапуће, па како се он радовао напредку подужећа натарошева развесели се обећањем солгабиловљевим, те подвигну, кад смо се тако лепо састали гриота је да се тако брзо растајемо, довече молим сву господу мени на вечеру.

Мало час дошла је попина ќерка са солгабировљевом рањеницом и нешто је попи пришаннула, те које обећање солгабиново, које воља лене ћери, коју пона јако пази, изазваше у њему онај одушевљени позив.

Гости се згледаше. Солгабиров погледа у жену као да би рећи тео: а шта велиш? Попина ћерка у тај мах притрча солгабировици и запуши јој уста умиљатом молбом: молим останите милостива, а солгабировљева рањеница погледа у натароша, као да га пита, а зар ја незаслужујем, да и ви коју реч уложите код тетке и натарош поклони се пред солгабировом и у учтивој шали припоможе домаћима: молим у име општине господин солгабиров.

— Е кад је у име општине остајемо жено.

— А зар није у име ваше, примети солгабировљева рањеница и погледа га чисто сузним очима.

— Није, него баш у име ваше.

Солгабировој ћерци разгали се, она пружи и стиште натарошу руку, но у тај мах посумрачи се испод танких обрвица лене попине ћери.

Женске су по томе изашле да се прођу, и отишле су попиној кући без мушкараца, а мушкарци су пили догле док није абриктивана слушеница ушла у собу и са свим онако папагајски изговорила: поздравила вас милостива госпођа пароховица, да изволите на вечеру доћи!

— Е молим господо, прихвати пона, и узме солгабирову испод руке с једне а натарош с друге стране. Кнез и учитељ кад неимадоше кога узеше се сами испод руке па за попом.

Вечера беше поповска, вино сремско, гости Бачвани (лака кола бесни коњи, пијан кочијаш) е онда питај зору шта је видила у пароксијалном дому.

Још за намети позвао је солгабиров натароша, да кад у срез долази на другу страну нејде но њему. Госпођа

солгабировица је, додала, да никако другчије не чини, а госпођица рањеница је ћутала, јер ту није требало ништа више говорити. Старешинова воља млађешини заповест. Она је приметила да има на што сујетна бити и то је одмах употребила. Женско срце заборава се кад и кад, али глава одмах га коригира, поправља.

До осам сахата ујтру био је солгабиров с друштвом у столици својој и одмах је отишао у канцеларију. Ко до подне редовно попије десет чаша пива у подне три олбе вина, у вече шест чаша пива, а после вечере од 8 до 2 ујтру, колико буде, вина, тога је мамур из свог тефтера избрисао.

Кад је солгабиров с друштвом отишао пребациће попина ћерка господину натарошу:

— Мило ми је господине, што сте тако расположени били, баш сте лено забављали госпођицу солгабировљеву.

— То је и у реду било, она је гошћа.

— Па додајте молим вас и солгабировљева рањеница.

Тиме је госпођица ћерка парохова и понизила сунарницу и натароша ошинути хтела.

— Не срдите се госпођице, ви ваљда разумете, не ради ње, него ради општине.

— Ко је још ради села љубио девојку. Знам, да ради девојке момак заволе и село одакле је девојка, али обратно не, иначе би човек кад му се које место допадне морао волети све девојке, па ма циганке биле.

— Но ви ме нећете да разумете.

— Вас немогу разумети и кад би хтела. Ви сте заиста чудан човек. На балу играте непрестано — збиља, а што је тако брзо отишла она ваша поносна рођака?

— Мислите ли тиме рећи, да је горда, запита натарош хотећи избећи одговор на горње питање.

(Свршиће се.)

Д И С Т А К.

Ш Т А Б И В А П О С В Е Т У.

— Најважнији догађај јесте оно што се у Београду у понедеоник 22. о. м. и после догодило у скупштини и ван ње.

Пошто у седници скупштинској прешло се на дневни ред пронесе се глас да ће кнез доћи у скупштину.

Кнез је управо у 12 сахата на подне у пратњи једнога свога рођака и ађутанта Косте Протића, дошао на каруци пред велику школу. Пред њим је стигао у скупштину министар Ристић, и како је ушао у дворану и сео за министарски сто, саопштио је својим друговима како ствари стоје, те су одмах сви отишли у побочну министарску собу. Међу тим већ је тамо стигао и кнез. После кратког саветовања даде кнез позвати председника скупштинског Каљевића и саопшти му да би рад био, да се седница претвори у тајну. Каљевић се врати у скупштину, и пошто је секретар који је међу тим читао законски предлог о општинама, своје читање довршио, јави Каљевић, да се седница претвара у тајну. Кнез, налазећи се у министарској соби с министрима, захтевао је од ових да га пусте самог у скупштину (ово је уникум у свету!) но министри никакo нису хтели на то пристати, и тако кнезу није остало

ништа него ући с министрима пред скупштину. Ушавши у нутра кнез седе на своју престоју столицу, министри за свој сто. Свечана озбиљна тишина. Кнез устане и рече: „Мени су синоћ министри поднели оставке, и ја сам за сходно нашао уважити ји.“ Чим је то кнез изрекао, устану сви министри са својих столица и без збогом и опрштаја изиђу напоље из дворане. Кад су министри отишли из дворане, опет кнез настави овако: „Ово је истина јединствени појав, да владалац без своје владе изилази пред скупштину, но данашње ванредне прилике могу и овај појав оправдати. Ја се налазим побуђен ставити на вас ова питања: прво: „имате ли ви поверења у мени?“ Скупштина изненадно притиснута оваким замашним питањем из уста свога владоца, није могла друго што одговорити него: Имамо! Кад је скупштина то одговорила, кнез положи пред њу ово друго питање: „Јесте ли ви за рат?“ Скупштинари на то једногласно одговоре: јесмо! Неки одговоре „Вашој Светлости познато је то из писмена, које смо вам предали.“ На то кнез одговори, да он није за рат, и стане у подужем говору разлагати зашто није, наводећи незгодне околности и разне друге тешкоће. На то му многи одговоре: „Та, ми смо све то чули

још у Крагујевцу. Г. Ристић говорио нам је о том пуна четир сата! "Кажу, да је кнез на то одговорио; „Е па добро, кад хоћете рат нех вам буде, ја с овим министарством нећу да ратујем" — и изиђе напоље оставивши скупштинаре у највећој узбуђености.

Скупштинари оставише за тим дворану, и изиђоше напоље. На свима се могла опазити туробност, огорченост. Једини кнез весело је пушио цигару.

У целој вароши наступила је тај дан неописана узбуђеност. По сокацима могле су се свуда видети гомилице људи туробна, огорчена изгледа, ишчекујући да виде шта ће да буде.

После подне ишло је до 30 скупштинара самоме кнезу у двор. Кнез их је пустио преда се. Скупштинари му преставе, у какву је опасну ситуацију бачена земља оставком министарства и да скупштинари не могу носити на себи одговорност за последице, које могу наступити услед тога. Кнез им је одговорио да је морао уважити оставку министара, јер су му ови министри већ досадили својим претензијама, свдећи његова владалачка права на најмању меру. Што се тиче ратног расположења, кнез се чуди неким скупштинарима, како су они сада ратоборни, кад зна да нису то били пре неколико дана. У опште, кнез је узео према скупштинарима багателишући тон, и ови се вратише незадовољни од њега.

После су ишли Ристићу и с њим су се разговарали.

Што се тиче састава новог министарства, кнез још од прекјуче ради на том послу, али некако не ће да му иде од руке. Звао је к себи Николу Христића и понудио је овоме састав министарства, али Никола, искрена капларска душа, одговори: „Стојим у свако доба на служби и покоравам се заповести Ваше Светлости, али ја не умем владати са скупштином; моје је да владам без скупштине!" Осим Николе, с којим се уставни кнез Милан није могао погодити, позвао је к себи Ценића и Филипа Христића, но ови су одбили трновиту почаст.

Јуче у јутру имали су скупштинари састанак у великој школи. Ту је дошло до озбиљних и замашних сцена. Попредседник јави, да се седнице скупштинске дотле не ће држати док их председник не закаже. На то се дигне читава граја у скупштини. Многи усташе на столове на говорнице против тога, како се са скупштином поступа. Милија посланик рече управо: треба то све коцем потући! Драгутин Ризнић рече: не треба се дати за нос вући ни од ког! Многи скупштинари говорише како их је већ срамота што се толико време шалабаза и народни новац харчи а ништа се не ради. Неки говорише, да се неће ни с места маћи, док не виде на чему су.

У целој вароши влада неописана узрујаност. Кнез још никако не може да састави министарство. Сад се чује да је позвао к себи Каљевића и Пироћанца; а тако се и то проноси да је наумио поверити састав кабинета Милутину Гарашанину. Неки опет тврде да кабинет неће бити састављен, док не дође Мариновић из Румунске.

Клика овога последњег проноси по Београду глас да је Ристић с тога пао, што се одерило да је он радио „на преврату" у Србији. Кнез је Ристића 26 звао опет на договор. Венчање кнежево 29. о. м.

— 17. о. м. су усташи потукли код Утова жестоко Турке, који су из Клека пошли, а тако и војску која је Турцима из Стоца и Габеле у помоћ дошла. Пало је преко 400 које мртвих које рањених Турака. Победу ту славили су усташи у свима превама својим. Неколико усташа опколели кулу Љубовића у Невесињу 18 о. м. ту погибе Осман-бег Љубовић са шест браћа Љубовићи су прва племићка породица турска у Херцеговини.

— И према Книну и Дубици беше бојева о којима се незна успеха.

— Усташи у Херцеговини упалили су Дриниш потукли Турке ту и оне из Требиња. Устанак силно напредује, све је одушевљено. О догађајима са бојишта идући пут опширније.

Са 40. бројем почиње последња четврт овога листа. За то време кошта 1 ф. а. вр.

Знамо да је редак поштен Србин а мало је и хуља, којима не кипи срце од жеље да зна шта се догађа тамо преко Саве, Дрине и Неретве, и лист овај у колико му је допуштено гледи, да поглавито с те стране задовољи своје читаоце, а то што се број претплатника овога листа од се како по Српство озбиљни догађаји збивају у 70 ескемплара повећао сведочи нам да се одобрава наш рад.

Ми и на даље нећемо клонуту у раду своме, али ако нам се опстанак не руши воља нам се убија нехатошћу многи читаоца. Не мислимо овим рећи да су нехатни у читању него у плаћању. Ево је већ и последња четврт и из места као што је Фрањево и т. д., не добисмо ни за другу ни за трећу четврт, а има један, који зна да Богу божије а Цару цареву, па и нама наше треба а ни прве четврти платио није и лист невраћа натраг. Виче се на нас кад обуставимо лист, а виче се кад своју заслугу иштемо, па шта се онда хоће? Ако се обратимо на скупљача упућује нас на претплатнике, ако на ове, они на скупљача. Нисам покупио, вели скупљач, дали смо скупљачу веле претплатници, е сад издаји новине српски новинару. Ово нас је довело до тога, да одсада никоме нећемо на веру листа слати. Боље нам је и 600 претплатника у цепу него 1200 на папиру? Излази на то да је лист покренут само у корист оних, који уму да примају лист и да ћуте, или да покупе новце па да ћуте. С тога молимо што нам ко дугује досад да нам пошље и нека слободно одустане од држања листа или скупљања претплате; а ко мисли и даље држати лист тај нека нам напред пошље предплату. Чист рачун добри пријатељи.

Уред. „Гл. Народа.“

О Г Л А С.

А ГЛЕ ПОМОЋИ

за оне који желе зими топлу обућу.

Код мене се може добити таке коже, да се све чуди човек, како је добра за зиму.

Ова је кожа телећа (Behaarte Wichskalbsfelle) и лице јој је као викследер а унутра дође длака и та је длака као на телету и то тако држи топлоту да човек у нај већој зими може без богуша пуговати или у дућану стојати.

Цена овој кожи је само 7—8 форинти или 3 фор. 35 н. фунта а може из једне коже да изађе 3 пара ципела велики.

Ко жели одови кожа имати нех се обрати на мене што скорије и нека пошље од сваког комада форинту у име капаре.

У Мољу (Mohol)

С поштовањем
Милан Лолић.